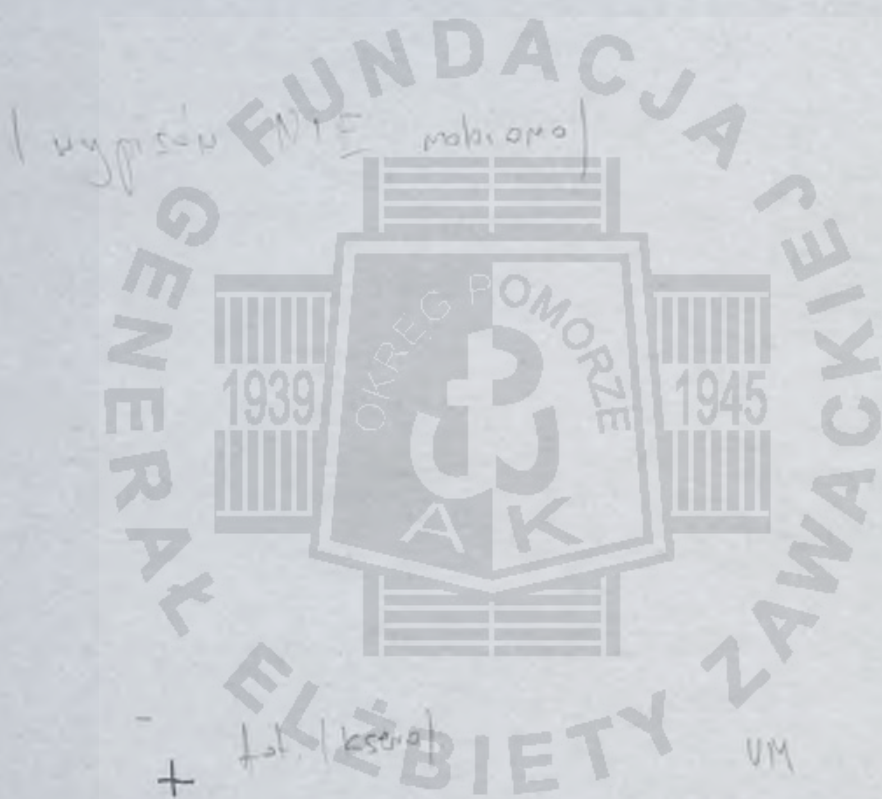

MEMORIAŁ

General Marii Wittek

v 2002 - D. Ur. zlotowice te wki

x 2008 - D. Ur. - smtowa te wki

GNATKOWSKA Maria

POW
Kijów

m.o. Cygamiewicz

| 2 - 1320 |

3047/WSK

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI — GNATKOWSKA Nonie

3047/HSK

I/1. Relacja —

I/2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące osoby relatora —

I/3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację ✓

III/1 – Materiały dotyczące rodziny relatora —

III/2 – Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r.

III/3 – Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III/4 – Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 r. —

III/5 – inne... —

IV. Korespondencja —

V. Nazwiskowe karty informacyjne ✓

VI. Fotografie 200 teczke (usowo)

Matematyka uzupełniająca relacje

- Biogram oprac. przez E. Zauscha i D. Ursyn o J. K. „Stomilka i M. Kobiet” z uwagami recenzenta, druk, k. 2, s. 1-2
- Biogram oprac. przez A. Wierbli i J. Dufret, 2003, 2 egz, druk, k. 4, s. 3-6
- Nota biograficzna oprac. M. Sulej, druk, k. 1, s. 7
- Biogram oprac. przez M. Suleja i W. Winkels, 2 egz, druk, k. 4, s. 8-11

Biogram oprac. przez E2: D.k. da I tomu „Stowmiere UM kobiet”
2 uwagami recenzente B. Chmurnoskiego 5-1

GNATKOWSKA - CYGANIEWICZÓWNA Maria (? - 1920)

Data urodzenia, jego miejsce ani dane o rodzinie Marii Gnatkowskiej nie są znane. Nazwisko Cyganiewiczówna jest nazwiskiem przybranym dla celów konspiracji. Maria, absolwentka Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Kijowskiego, służyła jako lekarz w KN III POW. Zimą 1919/1920 w czasie bolszewickiej okupacji wybuchła w Kijowie epidemia tyfusu plamistego. Maria leczyła peowiaków w Szpitalu Dziecięcym przy ul. Tarasowskiej, gdzie była ordynatorem. W marcu 1920 r., wskutek zatrzymania z dokumentami kurierki Natalii Iżykiewiczówny, została aresztowana w Kijowie m. in. dr Gnatkowska. Została wywieziona razem z Jadwigą ~ Goszczycką, Marią ~ Skrzycką, Heleną ~ Sikorską, Natalią Iżykiewiczówną, Wandą ~ Burdonówną i Marią Boduszewską do Charkowa i tam w siedzibie Czeka wszystkie rozstrzelano w nocy 26 czerwca 1920 r.

W dniu 14 maja 1921 r. Maria została odznaczona pośmiertnie Krzyżem Walecznych. We wniosku o pośmiertne odznaczenie jej Krzyżem Walecznych, sporządzonym w dniu 20 grudnia 1920 r., a podpisanym przez Henryka Józewskiego, Komendanta Naczelnego POW na Wschodzie, informowano: „Ob. Cyganiewiczówna (prawdziwe nazwisko Maria Gnatkowska) pełniła odpowiedzialną służbę lekarza KN III od grudnia 1919r. Kijów został nawiedzony epidemią tyfusu plamistego – wypadki zachorowania sięgały od 2000 do 3000 dziennie. W takich warunkach wszyscy prawie członkowie placówki kijowskiej chorowali (kilku zmarło). Każdy wyjeżdżający na wywiad czy jako kurier narażony był na zarażenie. Ob. Cyganiewiczówna we wszystkich wypadkach z narażeniem życia niosła pomoc chorym i potrafiła wyleczyć. Aresztowana na skutek zdrady 6 dni przed zajęciem Kijowa przez WP, rozstrzelana została przez „czerezwycząjkę” charkowską 26 czerwca 1920r.”

Dekretem Naczelnika Państwa i Naczelnego Wodza z dnia 17 maja 1922 r. (Adj. Gen. L. 13391 VM) została odznaczona pośmiertnie Orderem VIRTUTI MILITARI V klasy (nr Krzyża. 7896).

Brat Marii, por. Stanisław Gnatkowski, od 1 stycznia 1918 r. członek POW, oficer w Korpusie gen. Dowbór-Muśnickiego a następnie w II Korpusie gen. Hallera, był od stycznia 1919 r. komendantem Okręgu Winnickiego POW. Aresztowany na początku lipca 1919 r. przez Czeka, rozstrzelany 10. lipca t.r., odznaczony VM (l.k. 7895). - Siostra Zofia Gnatkowska-Ziemiańska, członkini kijowskiego Oddziału Żeńskiego POW, udzielała swego mieszkania do dyspozycji Adiutantury KN III i pełniła funkcję łączniczki. Aresztowana w

kwietniu 1920 r. ale nie rozstrzelana z braku dowodów. W lipcu 1921 r. repatriowana do Kraju, znalazła się w gronie żołnierzy „b. Polskich Organizacji Wojskowych na Wschodzie”, którym przyznano prawa osadników wojskowych. Odznaczona w grudniu 1922 r. Krzyżem Walecznych po raz 1 i 2.

APAK, T: 3047/WSK; CAW, syg. KW 34/G – 1070; KW 34/G-1071 (Gnatkowska Bajkowska Zofia); 9210, KW 34/G-1073, KNzM 23 XII 1933 (Gnatkowski Stanisław); KN 16 III 1934 (Zapała Apolonia); POW KN 3 443 (Zofia Gnatkowska); Dz. Pers. MSWojsk. Nr 56 z 16 grudnia 1922 r.; Nr 1 z 4 stycznia 1923 r.; - - *Bohaterki*, Głos Prawdy 1925/102, s. 326-327; Wesołowski, *Order VM...*, s. 250 i 514; Ziemiański, *Praca kobiet...*, passim.

Maria GNATKOWSKA (?- 1920) - 17 L 8 III 03

[fot. w I. Ziemiański, Praca kobiet... s. 174 – nadaje się do reprodukcji z braku innej]

Ukończyła Wydział Lekarski Uniwersytetu Kijowskiego. Po zakończeniu nauki podjęła obowiązki lekarza w szpitalu dziecięcym przy ul. Tarasowskiej w Kijowie.

Od grudnia 1919 r. pod pseudonimem „Cyganiewiczówna” służyła jako lekarz w KN-III POW w Kijowie. W szpitalu, w którym pracowała, umieszczano chorych członków POW, szczególnie zimą 1919-1920, w czasie epidemii tyfusu plamistego.

Brała również udział w pracach wywiadowczych. W marcu 1920 r. została wraz z siostrą Zofią aresztowana przez bolszewików. Był to skutek wcześniejszego zatrzymania innej kurierki POW, Natalii Iżykiewiczówny. 30 kwietnia 1920 r. wywieziono je wraz z grupą peowiaczek, wśród których były m.in. Jadwiga Goszczycka, Maria Skrzycka, Helena Sikorska i Wanda Burdonówna, do więzienia w Charkowie. Podczas pobytu w więzieniu zaraziła się tyfusem. W nocy z 25 na 26 czerwca 1920 r. mimo choroby została rozstrzelana w siedzibie charkowskiej CzeKa wraz z grupą kijowskich peowiaczek.

Po zakończeniu wojny dekretem NP i NW z 17 maja 1922 r. została pośmiertnie odznaczona Orderem Virtuti Militari V klasy (L. Krzyża 7896).

Za służbę w POW otrzymała również Krzyż Walecznych (14 maja 1921 r.). W uzasadnieniu wniosku Komendant Naczelny POW na Wschodzie - Henryk Józewski - napisał: *Ob. Cyganiewiczówna (prawdziwe nazwisko Maria Gnatkowska) pełniła odpowiedzialną służbę lekarza KN III od grudnia 1919 r. Kijów został nawiedzony epidemią tyfusu plamistego – wypadki zachorowania sięgały od 2000 do 3000 dziennie. W takich warunkach wszyscy prawie członkowie placówki kijowskiej chorowali (kilku zmarło). Każdy wyjeżdżający na wywiad czy jako kurier narażony był na zarażenie. Ob. Cyganiewiczówna we wszystkich wypadkach z narażeniem życia niosła pomoc chorym i potrafiła wyleczyć. Aresztowana na skutek zdrady 6 dni przed zajęciem Kijowa przez WP rozstrzelana została przez „Czerezwycajkę” charkowską 26 czerwca 1920 r.*

Również pozostali członkowie jej rodziny brali aktywny udział w działalności niepodległościowej. Siostra Zofia należała do kijowskiego Oddziału Żeńskiego POW, gdzie pełniła służbę łączniczki. Aresztowana w marcu 1920 r. podczas śledztwa nie załamała się. Udało jej się uniknąć egzekucji w Charkowie, ponieważ CzeKa nie znalazła dowodów jej przynależności do POW. W grudniu 1920 r. została przewieziona z powrotem do Kijowa,

gdzie przebywała na robotach przymusowych aż do chwili repatriacji do Polski w lipcu 1921 r. W grudniu 1922 r. otrzymała Krzyż Walecznych po raz 1 i 2.

Brat Stanisław, student matematyki Uniwersytetu Kijowskiego, wstąpił do POW w styczniu 1918 r. pod pseudonimem „Bij”. Służył również w stopniu podporucznika w I Korpusie Polskim gen. Dowbora Muśnickiego, a następnie w II Korpusie gen. Hallera. W styczniu 1919 r. został komendantem Okręgu Winnickiego POW. Aresztowany przez bolszewików kilka miesięcy później, po ciężkim śledztwie został rozstrzelany 10 lipca 1919 r.

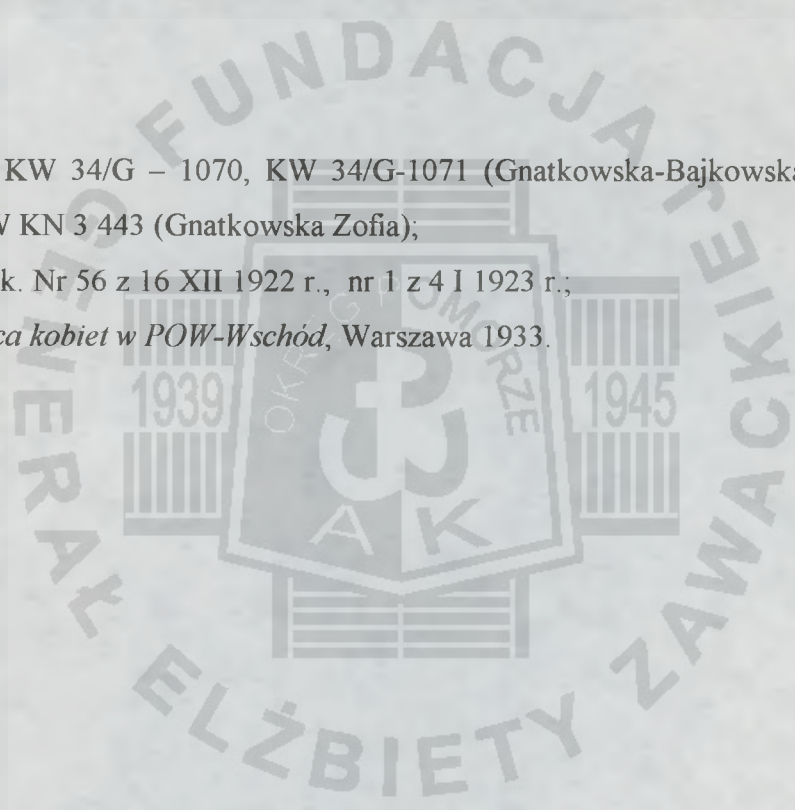
Także matka rodzeństwa Gnatkowskich uczestniczyła w pracach POW, karmiąc peowiaków i udzielając im schronienia.

Na podstawie:

CAW: ap 9210, KW 34/G – 1070, KW 34/G-1071 (Gnatkowska-Bajkowska Zofia), KW 34/G – 1073; POW KN 3 443 (Gnatkowska Zofia);

Dz. Pers. MSWojsk. Nr 56 z 16 XII 1922 r., nr 1 z 4 I 1923 r.;

Ziemiański I., *Praca kobiet w POW-Wschód*, Warszawa 1933.

15-5

Maria GNATKOWSKA (?– 1920) – 17C, 7D – 248 03

[fot. w I. Ziemiański, Praca kobiet... s. 174 – nadaje się do reprodukcji z braku innej]

Ukończyła Wydział Lekarski Uniwersytetu Kijowskiego. Po zakończeniu nauki podjęła obowiązki lekarza w szpitalu dziecięcym przy ul. Tarasowskiej w Kijowie.

Od grudnia 1919 r. pod pseudonimem „Cyganiewiczówna” służyła jako lekarz w KN-III POW w Kijowie. W szpitalu, w którym pracowała, umieszczano często chorych członków POW, szczególnie zimą 1919-1920, w czasie epidemii tyfusu plamistego.

Brała również udział w pracach wywiadowczych. W marcu 1920 r. została wraz z siostrą Zofią aresztowana przez bolszewików. Był to skutek wcześniejszego zatrzymania innej kurierki POW, Natalii Iżykiewiczówny. 30 kwietnia 1920 r. wywieziono ją wraz z grupą peowiaczek, wśród których były m.in. Jadwiga Goszczycka, Maria Skrzycka, Helena Sikorska i Wanda Burdonówna, do więzienia w Charkowie. Podczas pobytu w więzieniu zaraziła się tyfusem. W nocy z 25 na 26 czerwca 1920 r. mimo choroby została rozstrzelana w siedzibie charkowskiej CzeKa wraz z grupą kijowskich peowiaków.

Po zakończeniu wojny dekretem NP i NW z 17 maja 1922 r. została pośmiertnie odznaczona Orderem Virtuti Militari V klasy (Nr Krzyża 7896).

Za służbę w POW otrzymała również Krzyż Walecznych (14 maja 1921 r.). W uzasadnieniu wniosku Komendant Naczelny POW na Wschodzie - Henryk Józewski – napisał: *Ob. Cyganiewiczówna (prawdziwe nazwisko Maria Gnatkowska) pełniła odpowiedzialną służbę lekarza KN III od grudnia 1919 r. Kijów został nawiedzony epidemią tyfusu plamistego – wypadki zachorowania sięgały od 2000 do 3000 dziennie. W takich warunkach wszyscy prawie członkowie placówki kijowskiej chorowali (kilku zmarło). Każdy wyjeżdżający na wywiad czy jako kurier narażony był na zarażenie. Ob. Cyganiewiczówna we wszystkich wypadkach z narażeniem życia niosła pomoc chorym i potrafiła wyleczyć. Aresztowana na skutek zdrady 6 dni przed zajęciem Kijowa przez WP rozstrzelana została przez „Czerezwyuczajkę” charkowską 26 czerwca 1920 r.*

Również pozostali członkowie jej rodziny brali aktywny udział w działalności niepodległościowej. Siostra Zofia należała do kijowskiego Oddziału Żeńskiego POW, gdzie pełniła służbę łączniczki. Aresztowana w marcu 1920 r. podczas śledztwa nie załamała się. Udało jej się uniknąć egzekucji w Charkowie, ponieważ CzeKa nie znalazła dowodów jej przynależności do POW. W grudniu 1920 r. została przewieziona z powrotem do Kijowa,

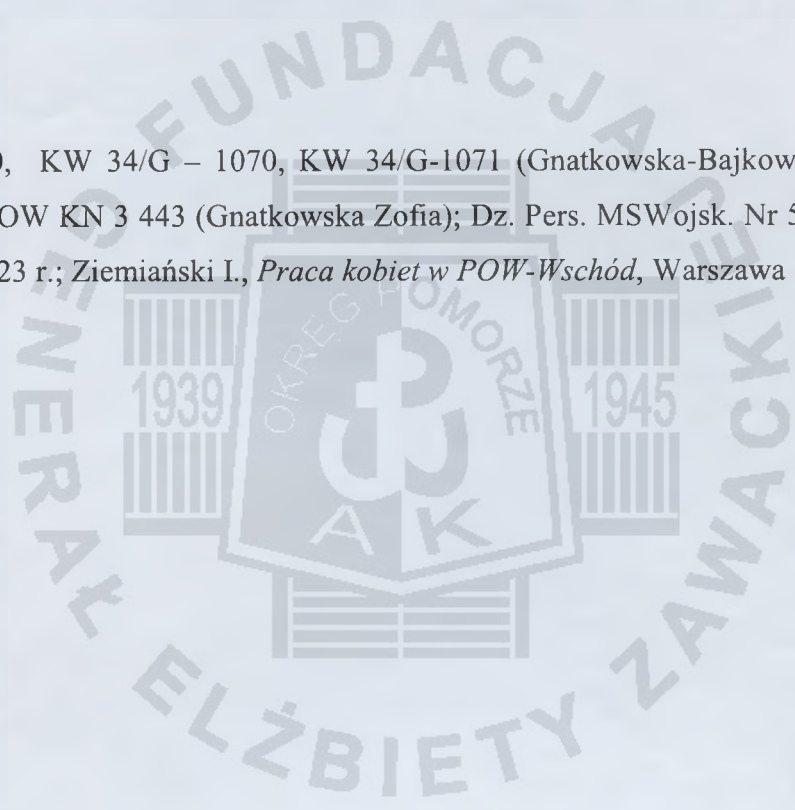
gdzie przebywała na robotach przymusowych aż do chwili repatriacji do Polski w lipcu 1921 r. W grudniu 1922 r. otrzymała Krzyż Walecznych po raz 1 i 2.

Brat Stanisław, student matematyki Uniwersytetu Kijowskiego, wstąpił do POW w styczniu 1918 r. pod pseudonimem „Bij”. Służył również w stopniu podporucznika w I Korpusie Polskim gen. Dowbora Muśnickiego, a następnie w II Korpusie gen. Hallera. W styczniu 1919 r. został komendantem Okręgu Winnickiego POW. Aresztowany przez bolszewików kilka miesięcy później, po ciężkim śledztwie został rozstrzelany 10 lipca 1919 r.

Także matka rodzeństwa Gnatkowskich uczestniczyła w pracach POW, karmiąc peowiaków i udzielając im schronienia.

Bibliografia:

CAW: ap 9210, KW 34/G – 1070, KW 34/G-1071 (Gnatkowska-Bajkowska Zofia), KW 34/G – 1073; POW KN 3 443 (Gnatkowska Zofia); Dz. Pers. MSWojsk. Nr 56 z 16 XII 1922 r., nr 1 z 4 I 1923 r.; Ziemiański I., *Praca kobiet w POW-Wschód*, Warszawa 1933.

L. dz. 1757 | WSE-412 | 07

dyktando MS

5-7

MSml / 1/79

Maria GNATKOWSKA - CYGANIEWICZÓWNA - ms i Pow
(- 1920)

Służyła jako lekarz w KN III POW. W dniu 26 czerwca 1920r. zginęła z rąk bolszewików.

W dniu 14 maja 1921r. została odznaczona pośmiertnie Krzyżem Walecznych.

Dekretem Naczelnika Państwa i Naczelnego Wodza z dnia 17 maja 1922r. została odznaczona pośmiertnie Orderem Virtuti Militari V klasy (l. k. 7896).

We wniosku o pośmiertne odznaczenie jej Krzyżem Walecznych sporządzonym w dniu 20 grudnia 1920r., a podpisanym m.in. przez Henryka Józewskiego, Komendanta Naczelnego POW na Wschodzie, informowano: „Ob. Cyganiewiczówna (prawdziwe nazwisko Maria Gnatkowska) pełniła odpowiedzialną służbę lekarza KN III od grudnia 1919r. Kijów został nawiedzony epidemią tyfusa plamistego – wypadki zachorowania sięgały od 2000 do 3000 dziennie. W takich warunkach wszyscy prawie członkowie placówki kijowskiej chorowali (kilku zmarło). Każdy wyjeżdżający na wywiad czy jako kurier narażony był na zarażenie. Ob. Cyganiewiczówna we wszystkich wypadkach z narażeniem życia niosła pomoc chorym i potrafiła wyleczyć. Aresztowana na skutek zdrady 6 dni przed zajęciem Kijowa przez WP rozstrzelana została przez „czerezwycząjkę” charkowską 26 czerwca 1920r.”

Źródła:

CAW, syg. KW 34/G – 1070 (Gnatkowska Maria Cyganiewiczówna).

UZUPEŁNIONY

Maria GNATKOWSKA – CYGANIEWICZÓWNA *ms-II*

Absolwentka Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Kijowskiego. Służyła jako lekarz w KN III POW. Zimą 1919-1920 r. w czasie bolszewickiej okupacji Kijowa, a jednocześnie epidemii tyfusa plamistego leczyła peowiaków w Szpitalu Dziecięcym przy ul. Tarasowskiej, gdzie była ordynatorem. W marcu 1920 r. wskutek zatrzymania z dokumentami kurierki Natalii Izykiewiczowej zostały aresztowane w Kijowie m.in. dr Maria Gnatkowska wraz z siostrą Zofią. Wywieziona z Kijowa została razem z Jadwigą Goszczyką, Marią Skrzycką, Heleną Sikorską, Natalią Izykiewiczówną, Wandą Burdonówną i Marią Boguszewską rozstrzelana w charkowskiej siedzibie Czeka w nocy 26 czerwca 1920 r.

W dniu 14 maja 1921r. została odznaczona pośmiertnie Krzyżem Walecznych.

Dekretem Naczelnika Państwa i Naczelnego Wodza z dnia 17 maja 1922r. (Adj. Gen. L. 13391 VM) została odznaczona pośmiertnie Orderem Virtuti Militari V klasy (l. k. 7896).

We wniosku o pośmiertne odznaczenie jej Krzyżem Walecznych sporządzonym w dniu 20 grudnia 1920r., a podpisanym m.in. przez Henryka Józewskiego, Komendanta Naczelnego POW na Wschodzie, informowano: „Ob. Cyganiewiczówna (prawdziwe nazwisko Maria Gnatkowska) pełniła odpowiedzialną służbę lekarza KN III od grudnia 1919r. Kijów został nawiedzony epidemią tyfusa plamistego – wypadki zachorowania sięgały od 2000 do 3000 dziennie. W takich warunkach wszyscy prawie członkowie placówki kijowskiej chorowali (kilku zmarło). Każdy wyjeżdżający na wywiad czy jako kurier narażony był na zarażenie. Ob. Cyganiewiczówna we wszystkich wypadkach z

narażeniem życia niosła pomoc chorym i potrafiła wyleczyć. Aresztowana na skutek zdrady 6 dni przed zajęciem Kijowa przez WP rozstrzelana została przez „czerezwyczajkę” charkowską 26 czerwca 1920r.”

Brat jej, por. Stanisław Gnatkowski był w 1919 r. komendantem Okręgu Winnickiego POW. Aresztowany przez Czeka w pierwszych dniach lipca tego roku wraz ze Stanisławem Trentowskim, Stanisławem Krukowskim i Tadeuszem Osińskim. O ich bohaterskiej postawie w śledztwie i w chwili śmierci w dniu 10 lipca 1919 r. pisano w „Memoriale w sprawie odznaczenia Orderem Virtuti Militari ś.p. oficerów i żołnierzy POW na Wschodzie rozstrzelanych przez władze sowieckie.

Siostra Zofia, członkini kijowskiego Oddziału Żeńskiego POW, wyszła po wojnie za mąż za peowiaka, mjr. .... Ziemiańskiego. Od września 1919 r. udzielała swego mieszkania do dyspozycji Adiutantury KN III POW w Kijowie oraz była łączniczką dla przybywających do Kijowa kurierów. Mimo dekonspiracji mieszkania pod koniec 1919 r. dalej pełniła funkcję łączniczki. Aresztowana w kwietniu 1920 r. w czasie śledztwa do niczego się nie przyznała. W dniu 7 maja wraz z całą partią peowiaków wywieziona do Charkowa. Nie została rozstrzelana ponieważ bolszewicy nie mieli dowodów na piśmie o jej przynależności do POW. W grudniu 1920 r. przewieziona z powrotem do Kijowa, gdzie przebywała na robotach przymusowych do dnia repatriacji do Kraju w lipcu 1921 r. W grudniu 1922 r. została odznaczona Krzyżem Walecznych po raz 1 i 2. W 1921 r. znalazła się w gronie żołnierzy „b. Polskich Organizacji Wojskowych na Wschodzie”, którym przyznano prawa osadników wojskowych.

Matka Gnatkowskich również uczestniczyła w pracach POW karmiąc peowiaków, udzielając im noclegów i przechowując dłużej członków organizacji.

Źródła:

GNATKOWSKA-CYGANIEWICZÓWNA Maria

CAW, KW 34/G-1070; KW 34/G-1071 (Gnatkowska-Bajkowska Zofia); ap. 9210, KW 34/G-1073, KNzM 23.XII.1933 (Gnatkowski Stanisław); KN 16.III.1934 (Zapała Apolonia); POW KN 3 443 (Zofia Gnatkowska); - Dz. Pers. MSWojsk. Nr 56 z 16 grudnia 1922 r.; Nr 1 z 4 stycznia 1923 r.; - Ziemiański, Praca kobiet..., s. 68, 94, 101, 114-116, 173-174, 191, 211, 213-217, 238.

UZUPEKNIONY

MSul/2/1928
1/79

II epz

POW

Maria GNATKOWSKA – CYGANIEWICZÓWNA (45/II)

Dok. i majtki w. am. blizniadku o nade...
msm wff Absolwentka Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Kijowskiego. Służyła jako lekarz w KN III POW. Zimą 1919-1920 r. w czasie bolszewickiej okupacji Kijowa, a jednocześnie epidemii tyfusa plamistego leczyła peowiaków w Szpitalu Dziecięcym przy ul. Tarasowskiej, gdzie była ordynatorem. W marcu 1920 r. wskutek zatrzymania z dokumentami kurierki Natalii Izykiewiczowej zostały aresztowane w Kijowie m.in. dr Maria Gnatkowska wraz z siostrą Zofią. Wywieziona z Kijowa została razem z Jadwigą ~Goszczycką, Marią ~Skrzycką, Heleną ~Sikorską, Natalią Izykiewiczówną, Wandą ~Burdonówną i Marią Boguszewską rozstrzelana w charkowskiej siedzibie Czeka w nocy 26 czerwca 1920 r.

zobacz W dniu 14 maja 1921r. została odznaczona pośmiertnie Krzyżem Walecznych. *co widać*

Dekretem Naczelnika Państwa i Naczelnego Wodza z dnia 17 maja 1922r. (Adj. Gen. L. 13391 VM) została odznaczona pośmiertnie Orderem Virtuti Militari V klasy (l. k. 7896).

We wniosku o pośmiertne odznaczenie jej Krzyżem Walecznych sporządzonym w dniu 20 grudnia 1920r., a podpisanym m.in. przez Henryka Józewskiego, Komendanta Naczelnego POW na Wschodzie, informowano: „Ob. Cyganiewiczówna (prawdziwe nazwisko Maria Gnatkowska) pełniła odpowiedzialną służbę lekarza KN III od grudnia 1919r. Kijów został nawiedzony epidemią tyfusa plamistego – wypadki zachorowania sięgały od 2000 do 3000 dziennie. W takich warunkach wszyscy prawie członkowie placówki kijowskiej chorowali (kilku zmarło). Każdy wyjeżdżający na wywiad czy jako kurier narażony był na zarażenie. Ob. Cyganiewiczówna we wszystkich wypadkach z

narazieniem życia niosła pomoc chorym i potrafiła wyleczyć. Aresztowana na skutek zdrady 6 dni przed zajęciem Kijowa przez WP rozstrzelana została przez „czerezwyczajkę” charkowską 26 czerwca 1920r.”

Brat jej, por. Stanisław Gnatkowski, **ps. Bij (ur. 16.VI.1895 r.), student matematyki Uniwersytetu Kijowskiego, od 1 stycznia 1918 r. członek POW, podporucznik w I Korpusie Polskim gen. Dowbora-Muśnickiego, a następnie w II Korpusie gen. Hallera, był od stycznia 1919 r. komendantem Okręgu Winnickiego POW. Aresztowany przez Czeka w pierwszych dniach lipca tego roku wraz ze Stanisławem Trentowskim, Stanisławem Krukowskim i Tadeuszem Osińskim. O ich bohaterskiej postawie w śledztwie i w chwili śmierci w dniu 10 lipca 1919 r. pisano w „Memoriale w sprawie odznaczenia Orderem Virtuti Militari ś.p. oficerów i żołnierzy POW na Wschodzie rozstrzelanych przez władze sowieckie.**

Siostra Zofia, członkini kijowskiego Oddziału Żeńskiego POW, wyszła po wojnie za mąż za peowiaka, mjr. .... Ziemiańskiego. Od września 1919 r. udzielała swego mieszkania do dyspozycji Adiutantury KN III POW w Kijowie oraz była łączniczką dla przybywających do Kijowa kurierów. Mimo dekonspiracji mieszkania pod koniec 1919 r. dalej pełniła funkcję łączniczki. Aresztowana w kwietniu 1920 r. w czasie śledztwa do niczego się nie przyznała. W dniu 7 maja wraz z całą partią peowiaków wywieziona do Charkowa. Nie została rozstrzelana ponieważ bolszewicy nie mieli dowodów na piśmie o jej przynależności do POW. W grudniu 1920 r. przewieziona z powrotem do Kijowa, gdzie przebywała na robotach przymusowych do dnia repatriacji do Kraju w lipcu 1921 r. W grudniu 1922 r. została odznaczona Krzyżem Walecznych po raz 1 i 2. W 1921 r. znalazła się w gronie żołnierzy „b. Polskich Organizacji Wojskowych na Wschodzie”, którym przyznano prawa osadników wojskowych.

Matka Gnatkowskich również uczestniczyła w pracach POW karmiąc peowiaków, udzielając im noclegów i przechowując dłużej członków organizacji.

Źródła:

CAW, syg. KW 34/G – 1070 (Gnatkowska Maria Cyganiewiczówna); ~~KW 34/G – 1071 (Gnatkowska-Bajkowska Zofia)~~; ap 9210, KW 34/G – 1073, KNzM 23.XII.1933 (Gnatkowski Stanisław); KN 16.III.1934 (Zapała Apolonia); POW KN 3 443 (Zofia Gnatkowska).

Dz. Pers. MSWojsk. Nr 56 z 16 grudnia 1922 r.; Nr 1 z 4 stycznia 1923 r.

— Ziemiański I., Praca kobiet ....., s. 68, 94, 101, 114-116, 173-174, 191, 211, 213-217, 238.

30 47 / WSK

POW
Wjsw

G MATOWSKA MARIA

n.o. Cyganewice

✓
✓ Nazwiskone karty informacyjne k. 6

POW

GNATKOWSKA Elana

kl. 5, ur. 1896, 1922.05.17

1939

1945

Zob. P. Beszowska, Order Virtuti Militari
& Jego Kawalerowie.

Hallmark Press, Miami, Florida, 1992
str. 250 i 111

USA

4 Dec 99

Ziemniński Zgromadzenie Prace kobiet u
POW - Wschi od 9

GNATKOWSKA MARJA (*Cyganiewiczówna*).

Ob. Cyganiewiczówna (prawdziwe nazwisko Marja Gnatkowska) pełniła odpowiedzialną służbę lekarza K. N. III. od grudnia 1919 r. Kijów nawiedzony został epidemją tyfusu plamistego — wypadki zachorowań sięgały od 2000 do 3000 dziennie. W takich warunkach wszyscy prawie członkowie placówki Kijowskiej chorowali (kilkoro umarło), każdy wyjeżdżający na wywiad, czy jako kurjer, narażony był na zarażenie. Ob. Cyganiewiczówna we wszystkich wypadkach z narażeniem życia niosła pomoc chorym i większość potrafiła wy-

leczyć. Aresztowana na skutek zdrady na sześć dni przed zajęciem Kijowa przez wojska polskie — rozstrzelana została przez Czerwocyzajkę Charkowską 26-go czerwca 1920 r.

Quatkeoske

III 03

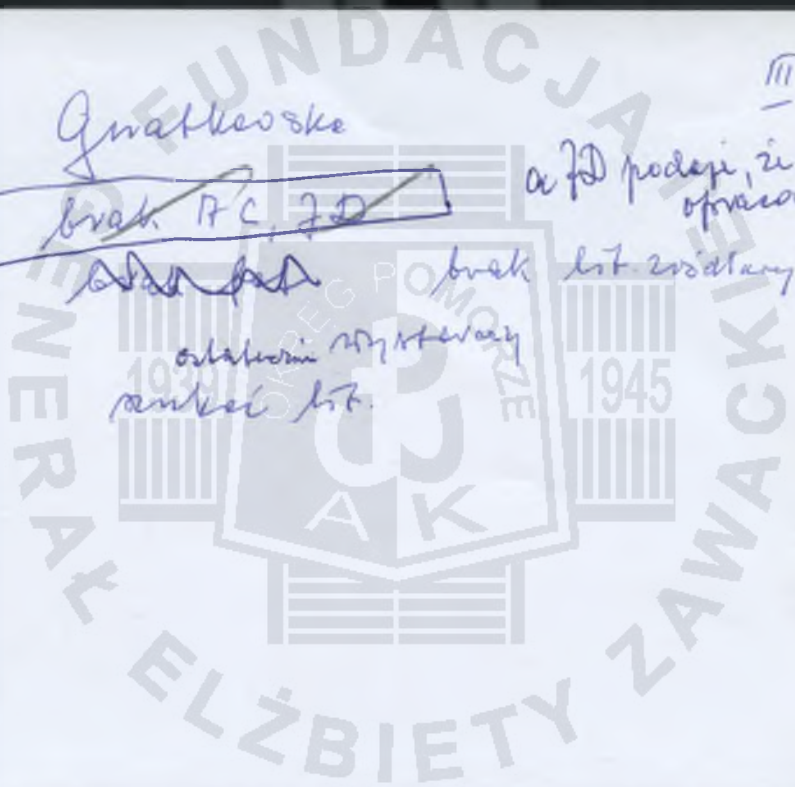
~~brak PC, JD~~

a JD podpisi, ze mesen
opracowali?

~~brak~~

brak list zwiatany

ostatni wyktawcy
rentel list.

i

UM

DOW

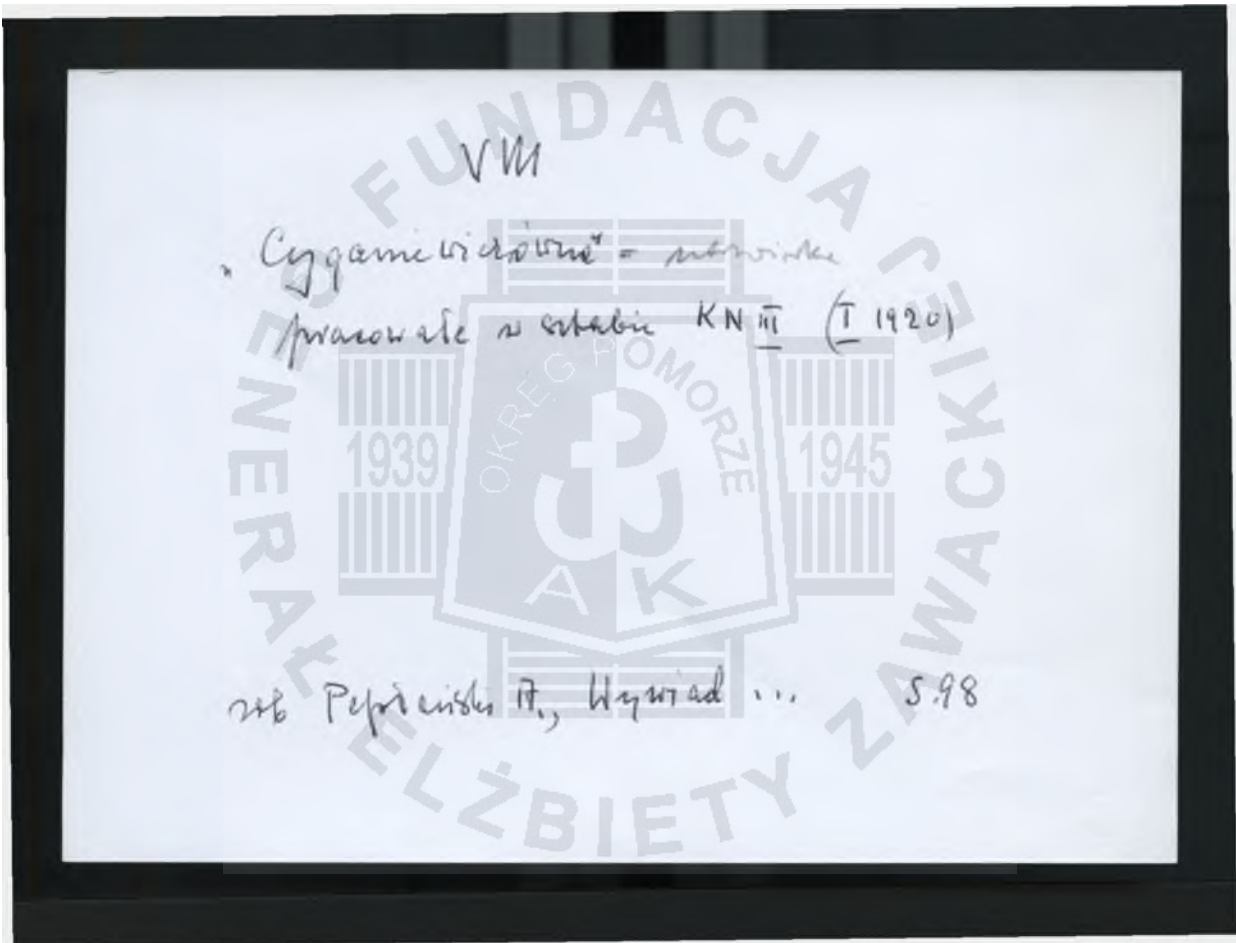
"GYGANIEWICZÓWNA" = GNATKOWSKA

- w sztabie komendy KN III w Łajówie
10 stycznia 1920 r. Już po pomorskim
20 października 1919 r. przez batalion 16 XII 1919 r.
i po opuszczeniu ob. przez najbardziej
zapracowanych żołnierzy KN III

wpisane do
2'000 w komp.

Zob. Peptouška A, Wywiad w wojnie pol-łódz.
1918-1920, W-wa 1939, s. 98

Dow. 1404

VM
Cyganie widzieli - młotki
Pracowałem w archiwum KN II (I 1920)
zł Pełniący IT, Wywiad ... 5.98

i

UM

POW

GNATKOWSKA Marie

- odznaczona posmiętnie UM 20
udziel w POW

1939

1945

wpisane do
model

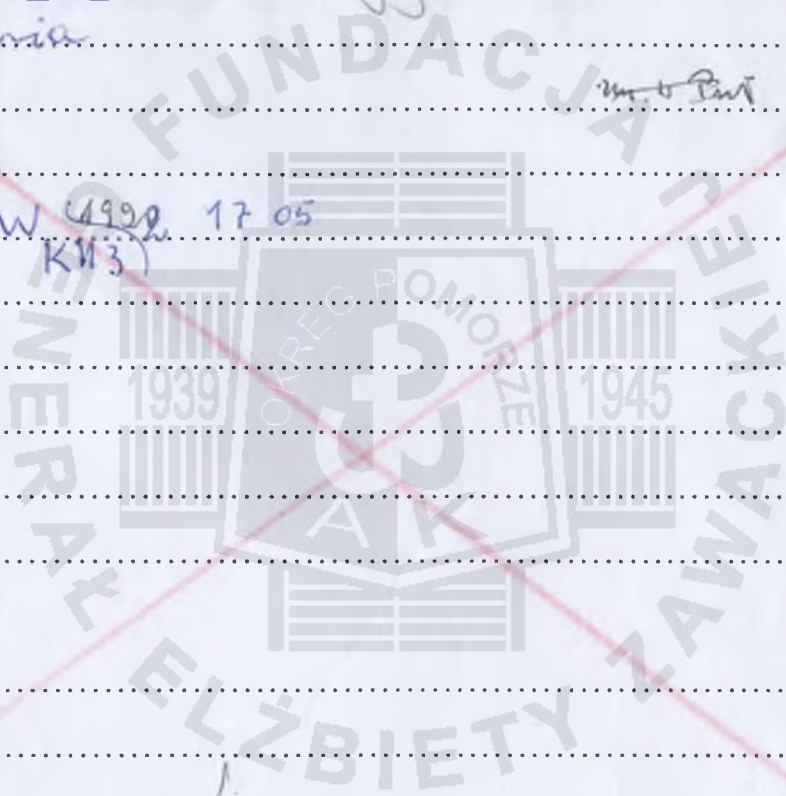
zob. Filipow K., Order UM 1732-1945, H-we 1930,
s. 115

D.k. 1704

T: 3047 | WSK

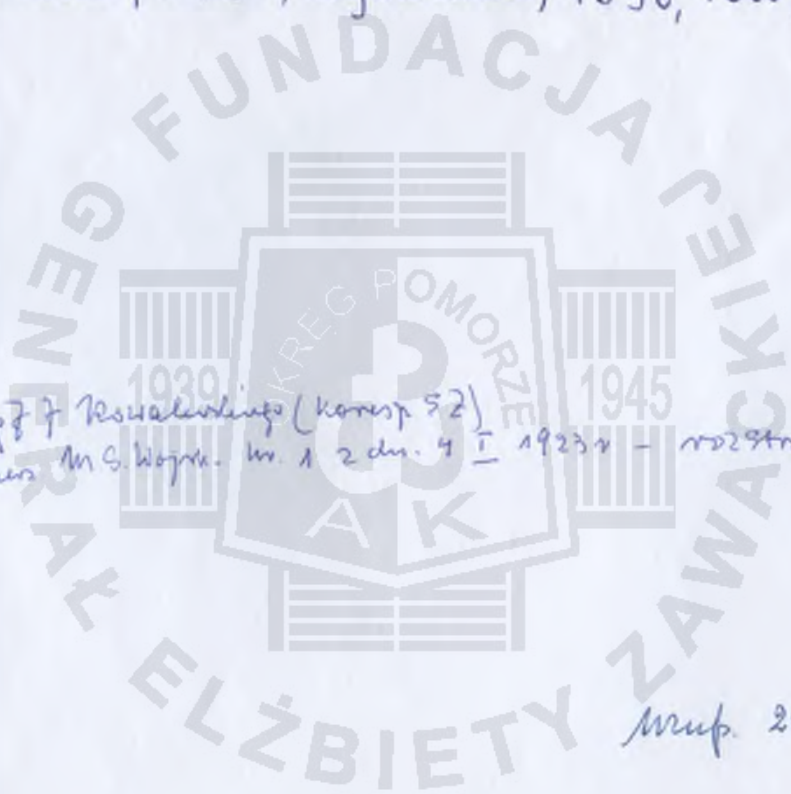
MS/79
79

1. N + Gnatkowska (Cyganięćczone) 1920
2. I., ps. Mania
3. ur. 1920 17 05 W. P.
4. st.
5. Org. POW (1992) 17 05
KM 3)
6. przydz.
7. funkeje
8. nr 7896
9. źr. Wesat... s. 250 i 514.

ext. Gnatkowska, Maria, 1920, obywatelka, 7896, POW, 1922.05.17, s. 250, 51

widzia na 7 Reinstalacji (komsp 52)
dr. por. M. S. Wojtk. Nr. 1 z dn. 4 I 1923 r. - rozstrzelane

Muf. 240602

Dr. J. Dąbrowski
de p. 1923 r.

GNATKOWSKA Maria

